

Гідність — вона в собі змістовно наповнює і поняття свободи, тому що гідна людина — вільна людина, — і самоповагу, і повагу до інших.

Це означає дорослішання. Це зрілість — зрілість усвідомлення себе, своєї відповідальності за цю землю, за це небо, за цих людей. Не просто відчувати відповідальність, а все робити для того, щоб ці люди були захищені, щоб вони жили вільно на цій землі. Це процес, це дія. Гідність — це не просто цінність, це цінність в дії.

*Ігор Козловський
Київ, 23 серпня 2023*

Під час катування бойовики одягають Ігорю Козловському на голову мішок і дають в руки дві гранати. Кажуть, що знайшли їх у нього вдома. Так вони отримують «доказ» — відбитки пальців.

Це січень 2016 року.

Після стеження і доносів його арештовують біля власного будинку недалеко від центральної площі Донецька і кидають до підвалу. Вчений, релігієзнавець, письменник, поет, філософ, громадський діяч Ігор Козловський потрапляє до полону так званої «Донецької народної республіки» за підтримку Майдану, за «підготовку» численних учнів із чіткою українською позицією, за організацію Молитовного марафону, що протривав аж до листопада 2014 року і перейшов у стан підпільного (свідчить Ліля Алексеєва, учениця Ігоря Козловського, яка була присутня як учасниця Марафону щодня), в уже окупованому Донецьку, де чоловік залишався через хворого сина. Ігор Козловський зазнає нелюдських катувань, зокрема в одиночній камері. Ігоря Козловського б'ють струмом, душать, підвішують, ламають кістки. Але у нього є сенси жити, а не виживати, як він сформулює пізніше, розповідаючи про досвід ув'язнення.

Полон Ігоря Козловського триває 700 днів, тобто майже два роки, аж поки його звільняють за обміном. Перші його слова після звільнення звучать так: «Моє серце

зараз співає пісню. Воно співає пісню любові. Любові до народу України. Ми перейшли через страждання, через катування, через біль, через хвороби, моральний і психологічний тиск, але ж ми постійно відчували любов нашого народу».

Книга, яку ви тримаєте в руках, — це позачасова можливість розмови і зустрічі. Вона містить різні інтерв'ю, фрагменти лекцій, виступів, промов Ігоря Козловського, що складаються в монолітний текст, який не переривається зовнішніми питаннями. Усі питання ви можете ставити особисто. І чути на них відповіді. Далі — пряма мова Ігоря Анатолійовича. Між розділами я залишати-му хіба що невеликі коментарі — невеликі фрагменти з описами певних важливих фактів із життя Ігоря Анатолійовича або короткі рефлексії упорядниці. Тому представлюсь, як і належить співрозмовниці (вашій, кожного читача і кожної читачки): мене звати Анна Грувер, і наприкінці серпня 2023 року, в День Державного Прапора України, я зробила одне з останніх інтерв'ю із Ігорем Анатолійовичем Козловським. Цитати з цього інтерв'ю ви зможете прочитати в цій книзі.

За два тижні після нашої розмови Ігоря Анатолійовича не стало. Моє завдання як упорядниці — бути певним медіатором між автором і вами, кожним із вас, кожним читачем цієї книги.

Ігор Козловський вчив ставити правильні питання і завжди прагнув діалогу, будував діалог поза усіма можливими кордонами, уявними і фізичними. І ця книга — продовження діалогу з ним, що триватиме стільки,

скільки ми матимемо питання. Це залежить від нас. Від нашого вміння і бажання чути.

Не лише діалог, а певний полілог — ви тут прочитаете важливі для Ігоря Анатолійовича висловлювання філософів, письменників, музикантів: від Серена К'еркегора до Боба Марлі. Це ті цитати, якими він так щедро майже щодня ділився з усіма своїми читачами в соціальних мережах. Деякі з цитат можуть виявитися для вас справжнім відкриттям, а деякі навіть зазвучать геть інакше у контексті розповіді Ігоря Анатолійовича. Адже цілий світ тут є Словом із великої літери. Текстом. Гіпертекстом.

Для Вас...

Саме цими словами — «Для Вас...» — Ігор Козловський підписував музику, яку публікував на сторінці, бо дійсно звертався до вас. До нас. Його племінник, продюсер Денис Козловський, зібрав для нас із вами цю музику в окремому плейлісті, і це залишається вашим вибором — перейти і розширити простір тексту до музичного виміру чи залишитися сам на сам зі словами Ігоря Анатолійовича (і жодне рішення не виявиться хибним). У цій, укладеній з любов'ю, добірці музики — часто музика смутку, кохання, а водночас пошуків, здавалось б, непридатної до виживання краси в світі, де триває повномасштабна війна. Непридатної до виживання. Але придатної до життя.

На конференції, присвяченій стійкості та демократії, Ігор Козловський казав: «Ми — багатостраждальний

народ, народ, який пройшов величезні випробування історичні, і я навіть не знаю епохи, де не було б нашої травми». Зараз ми проходимо через чергові страшні випробування. Через кров, втрати, смерть. Через біль і горе, масштаб яких – тут і зараз, у точці з якої ми говоримо, – ще не осягнути. Наше завдання – жити, а не виживати. Ці слова Ігоря Козловського будуть важливі також через десятиліття. Не лише як документ, не лише як свідчення. А також як допомога знесиленим і зневіреним.

Так само як суспільство після Другої світової війни потребувало австрійського психіатра і філософа Віктора Франкла, що пережив ув'язнення у нацистському концентраційному таборі та написав всесвітньо відому книгу «Людина в пошуках справжнього сенсу», наше суспільство тут і зараз потребує прямого діалогу з Ігорем Козловським. Цього діалогу потребує не лише український читач, а читач у будь-якій країні світу: для розуміння, чим є російський полон і терор, російські катування та війна проти народу України, і як українці борються і не здаються. Для розуміння емпатичного.

І якщо ви шукаєте зараз сенси – ця книга Ігоря Козловського, філософа і в'язня сумління, до вас і для вас.

Анна Грувер

ПІСНІ, ЯКІ
ЛЮБИВ ІГОР

Помоліться за мене
сльозами,
вітром з моря та
сонячним світлом.

На старому асфальті
крейдою
намалюйте моє
обличчя.

Або сяйвом вчорашніх
візій
зазирніть за далекі
мрії.

Про мандрівки хмаринок
в небі
і розбитих сердець
любов'ю...

Помоліться сьогодні
до темряви
до глибокої темряви
болю.

*Вірш Ігоря Козловського,
написаний у підвалі під час полону*

Сенси любові

Ви знаєте, люди, які перебувають там, на дні людського життя, потребують слова. І це слово не просто повинно їх втішити. Їм треба почути щось, що дає їм надію – цього потребує їх душа. Людина має право. І це право є з самого початку Святого Письма Господнього, яке свідчить про свободу вибору. Чому Бог дав свободу вибору людині? Тому що Він її любить. А любов не створює умов рабства, вона якраз ставить питання свободи.

Любов безумовна.

Любов багатовимірна і виявляється саме в процесі, тому що любов – це дія, не слова. Я бачив людей у перші дні [війни], і я бачив тих людей, які не змогли виїхати... От старенькі йдуть дорогою, і відчиняються двері під'їзду, вибігає людина і цим старим незнайомим людям несе їсти. Вона несе їжу – і це любов. Навіть до незнайомих людей. Це якраз характерна особливість цієї війни: вона дійсно народна, і ми – озброєний народ у різних формах озброєння – не тільки у тих, хто взяв у руки зброю, але у тих, хто допомагає. Це різна любов. Ти вкладаєшся в цю любов для того, щоб вона стала інструментом зміни всього світу, як внутрішньо, так і зовнішньо.

В античному світі було багато таких поглядів на любов, які ми використовуємо у значенні любові. В українській мові хоч є слово «кохання», а в російській – тільки